

Thuis in onze stad

Verkiezingsprogramma '18-'22

CDA Leiden

Inhoudsopgave

Thuis in onze stad

1. Een sterke stad

waarin je je thuis voelt: thuis, op school en bij het sporten
waarin oog is voor wie kwetsbaar is
waarin ruimte is voor samen werken
met plek voor alle Leidenaren

2. Een stad om door te geven

vanwege haar kennis en cultuur
omdat het een groene stad is
omdat iedereen daar prettig kan wonen
omdat de stad financieel gezond is

Bijlage:

Voorstellen per wijk in Leiden.

Thuis in onze stad

Leidenaren kennen allemaal de unieke sfeer op de zaterdagmarkt. De gezellige rommeligheid, de schreeuwende marktkoopmannen, de drukke winkels, de korte ontmoetingen, de geur van verse producten, de klanken van straatmuziek, de volle terrassen. Het centrum van onze stad voelt dan, zelfs op een gure herfstdag, als een warme, aangename deken.

Wie dan Leiden ziet, weet dat een stad geen optelsom van individuen is, geen stapel stenen, geen 'economische motor', maar een gemeenschap. Een gemeenschap waarin mensen leven en wonen die bij elkaar horen. Burgers die samen van een stad een sterke stad maken. Een stad waarin ze zich thuis voelen, waarin ze met elkaar willen leven, omdat ze om elkaar en om hun stad geven. Een stad waar mensen oog hebben voor elkaar, wat voor elkaar over hebben of samen willen investeren in hun wijk.

Leiden is zo'n sterke stad. Omdat het een stad is waarin we ons verbonden voelen met elkaar en onze wijk, waarin we veilig kunnen opgroeien, waarin we kunnen leren, studeren, sporten en waarin we openstaan voor bezoekers van buiten de stad. Een stad die stevig op de fundamenten van haar geschiedenis staat.

En dat wil het CDA graag zo houden.

Het CDA kiest voor een stad waarin iedereen zich thuis voelt. Het CDA staat voor een stad waarin we om elkaar geven. Waarin we leren en bewegen stimuleren, waarin we samen de wijk netjes en veilig houden, waarin we een oogje in het zeil houden als iemand afglijdt of eenzaam is. Een stad van de menselijke maat.

Die aandacht voor de sterke stad is juist nu belangrijk. Velen van ons maken zich zorgen over de grote, moeilijk te grijpen ontwikkelingen om ons heen, zoals de politieke spanningen op het wereldtoneel, het gruwelijke terrorisme, de golf van technologisering en de toenemende individualisering. Juist dan is het belangrijk oog voor elkaar te hebben.

Dit verkiezingsprogramma is geen 'radicale breuk' met het verleden, maar een positief antwoord op vragen van onze inwoners en onze leden. Het gaat goed, maar het CDA ziet mogelijkheden om de stad nog sterker te maken. In dit verkiezingsprogramma wordt aangegeven hoe dit gerealiseerd wordt. Er zijn acht uitgangspunten:

1. Het CDA is dé moderne **gezinspartij**. Het CDA komt op voor Leidse gezinnen door het faciliteren van een goede combinatie van werk en zorg.
2. Het CDA vindt dat er stevig moet worden opgetreden tegen overlast, radicalisering, polarisatie, cybercriminaliteit en georganiseerde criminaliteit. Mensen moeten zich in de stad en in hun wijk **veilig voelen**.
3. **Armoedebestrijding** en het tegengaan van **eenzaamheid** zijn voor het CDA speerpunten van het sociale beleid van de gemeente.
4. De boel wordt niet klakkeloos **vol gebouwd**, maar er wordt gezocht naar evenwicht en balans in de wijken. Groen en water zijn onderdeel van de wijk.
5. Het CDA steunt **vrijwilligers** en mensen die zich – in welke vorm dan ook - inzetten voor de stad.

6. Het CDA wil onze stad goed doorgeven aan de volgende generatie. Daarom wordt de komende jaren stevig ingezet op **duurzaamheid**.
7. De gemeentelijke overheid en haar medewerkers zijn **dienstbaar aan haar inwoners**. Het motto is: “Wij helpen u graag en goed”. Wijkgericht werken staat centraal.
8. **Bereikbaarheid** en doorstroming van verkeer in Leiden is cruciaal. Het CDA zet hier sterk op in. De brug blijft dicht in de spits en er komen zoveel als mogelijk groene golven.

1. Een sterke stad

Het CDA wil werken aan een sterke stad. Een stad waar mensen zich thuis voelen. Een stad waarin sociale contacten, onderwijs, verenigingen, maatschappelijke organisaties, kerken, moskeeën en andere geloofshuizen een belangrijke rol spelen. Een stad waarin mensen vanzelfsprekend voor elkaar zorgen en verantwoordelijkheid nemen. Waarin de inzet voor anderen die het eigen belang overstijgt.

We zien dat in Leiden volop terug: door als eerste Nederlandse stad het Charter 4 Compassion te tekenen, door de vele vrijwilligers en door het gesprek tussen nieuwkomers en mensen die hier al generaties lang wonen. De gemeente faciliteert het interreligieus overleg en bevordert het wederzijds respect tussen burgers.

Leiden is een stad waarbij de overheid dienstbaar is aan haar burgers, bewoners en organisaties. En wat het CDA betreft biedt de gemeente ruimte aan initiatieven van burgers en verenigingen in de samenleving. Via een Right to challenge-regeling krijgen inwoners en lokale verenigingen de mogelijkheid om een alternatief voorstel in te dienen voor de uitvoering van collectieve voorzieningen in hun directe omgeving. Bij een goed voorstel krijgen inwoners vanuit de gemeente de middelen om het zelf uit te voeren.

Waarin je je thuis voelt

Het gezin en de familie zijn voor veel mensen een belangrijke houvast, een veilig thuis en de zekerheid er niet alleen voor te staan. Het CDA denkt daarbij aan alle gezinsvormen die mensen als een veilig thuis ervaren. Families en gezinnen bieden een veilige omgeving waar kinderen liefdevol kunnen opgroeien, waarden krijgen overgedragen en de basis leggen voor hun verdere toekomst.

Het CDA zal zich vol inzetten voor Leidse gezinnen. Het CDA wil dat de gemeente haar invloed uitoefent om in elke wijk kinderopvang met ruime openingstijden te realiseren.

Op school

De school is de eerste plek waar kinderen te maken krijgen met anderen. Scholen zijn daarom van groot belang in het overdragen van persoonlijke waarden. Leiden kent een grote diversiteit in het scholenaanbod en dat moet zo blijven. De vrije schoolkeuze van ouders staat bij het CDA niet ter discussie.

Segregatie in het onderwijs wil het CDA tegen gaan. Daarvoor zijn diverse mogelijkheden. Voorbeelden hiervan zijn: het aanbrenge van kwaliteitsverbeteringen bij achterstandsscholen én het ondersteunen van ouder- en schoolinitiatieven die segregatie tegengaan.

Verder is het CDA voorstander van maatschappelijke stages. De gemeente treedt hierover in overleg met de onderwijsinstellingen om dit uit te voeren. Jonge mensen leren met deze stages een bijdrage te leveren aan de samenleving, terwijl zij daarvoor tegelijkertijd een certificaat ontvangen waarmee zij hun eigen toekomstperspectief versterken.

Het CDA wil dat er nauwere samenwerking ontstaat tussen de onderwijsinstellingen en de instellingen voor buitenschoolse opvang, de sportclubs en de speeltuinen. Met een intensivering van deze samenwerking wordt sport en beweging gestimuleerd, worden (gemeentelijke) voorzieningen beter benut en kan worden voorkomen dat jeugd op straat hangt. De gemeente moet deze samenwerking bevorderen. Het CDA pleit ook voor een

ruime openstelling van de speeltuinen van de speeltuinverenigingen. Indien nodig zou hiervoor gebruik gemaakt kunnen worden van mensen die gebruik maken van de sociale werkvoorziening van de Zijl Bedrijven.

Per school zijn er voldoende gymzalen voor het onderwijs. Voor de basisschoolkinderen is de gymzaal op loopafstand van de school bereikbaar. Verder zijn er voldoende speelplaatsen voor de kinderen in de wijken.

De verkeersveiligheid rondom scholen kan beter. Dat kan door goede verkeercirculatieplannen te ontwikkelen, door snelheidsremmende maatregelen te treffen en voldoende parkeerplaatsen voor kortparkeerders te realiseren.

Het CDA vindt dat er gedurende de breng- en haalmomenten geen betaald parkeerregime bij de scholen zou mogen gelden. Ouders kunnen hun kinderen brengen en halen zonder daarvoor te betalen. Het CDA is daarom voorstander van Kiss&Ride plekken waar kinderen door hun ouders veilig bij school kunnen worden afgezet en opgehaald. Foutparkeerders worden consequent aangepakt.

Bij het sporten

Bewegen en sporten zijn van groot belang voor het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. In een dichtbevolkte stad als Leiden met weinig groen en weinig ruimte voor sportclubs (sportareaal) wil het CDA dat er zuinig en creatief met de ruimte wordt omgegaan. Het CDA vindt dat sportlocaties multifunctioneel benut moeten worden: voor de sportclubs, de buitenschoolse opvang en voor jongerenwerk.

Het CDA vindt dat sporten in de wijken hoort plaats te vinden, maar sluit bij wederzijds goedvinden met de clubs verhuizing (naar de rand van de stad) niet uit. Bovendien wil het CDA dat het huidige sportareaal gehandhaafd blijft en er geen oppervlakte aan sportvelden meer worden ingeleverd voor andere doeleinden dan sport. Verder wil het CDA dat er in parken aandacht wordt gegeven aan sportmogelijkheden, zoals de aanleg van joggingpaden. Hiermee wordt de ruimte multifunctioneel gebruikt. Bij nieuwe plannen vindt het CDA dat er volop moet worden samengewerkt met de buurt.

Het CDA maakt zich sterk voor een vernieuwd buiten- en binnenzwembad met ligweide. Verder staat het CDA voor een nieuwe ijshal met een 333 meter baan, waarbij zoveel mogelijk regionaal wordt opgetrokken. Het CDA vindt ook dat er een Topsporthal moet komen. Het CDA wil dit in de raadsperiode 2018-2022 realiseren. Verder verdient Gymnsport Leiden een eigen ruimte.

Sport moet voor iedereen toegankelijk zijn. Als er gekozen moet worden, dan kiest het CDA voor de breedtesport. Om zeker te stellen dat iedereen mee kan doen wil het CDA het Jeugdsportfonds behouden, zodat ook kinderen van ouders met een minimuminkomen kunnen sporten.

Het grote aantal jongeren dat stopt met sporten is zorgwekkend. Om die reden wil het CDA dat openbare sportgelegenheden, zoals trapveldjes en basketbalvelden, goed onderhouden worden. Wanneer er behoefte is aan ruimte voor nieuwe sporten (zoals padel, lacrosse of ultimate frisbee), dan zal de gemeente dat faciliteren.

Verenigingen zijn de ruggengraad van de sport. Zij worstelen met het dalende ledenaantal, het behouden van vrijwilligers, financiële zorgen en de uitvoer van het onderhoud. De gemeente Leiden steunt hen waar mogelijk, maar de verenigingen hebben zelf de regie. Daarom wil het CDA een 'verenigingenloket' en een wethouder die speciaal belast is met hun welzijn. Verder moet het programma Schoolsport beter aansluiten op de verenigingen.

De Leidse sportaccommodaties (gymzalen, kleedkamers, kantines) zijn veelal in een belabberde staat. Als verenigingen zelf investeren dan past de gemeente de andere helft bij.

Over de toekomst van voetbal in Leiden zijn afspraken gemaakt. Mocht in de toekomst verdere samenwerking tussen clubs (bij het voetbal of bij andere sporten) noodzakelijk worden, dan vindt het CDA dat het initiatief in eerste instantie bij de vereniging moet liggen

Waarin oog is voor wie kwetsbaar is

Kind en armoede

Helaas heeft niet ieder kind een onbezorgde jeugd. Problemen thuis en op school, maar ook gezondheidsklachten of gedragsproblemen kunnen de ontwikkeling van een kind belemmeren. De overheveling van de jeugdzorg naar de gemeenten heeft nog niet geleid tot een vermindering van het aantal probleemsituaties of minder inzet van hulpverleners.

Er is nog een wereld te winnen door sneller maatwerk te leveren voor de juiste hulp voor het kind. De bureaucratie moet worden teruggedrongen, net als de wachtlijsten bij jeugdzorginstellingen. Het CDA vindt daarnaast dat wachtlijsten bij het Veilig Thuis (meldpunt kindermishandeling en huiselijk geweld) onacceptabel zijn.

Ook in onze stad groeien kinderen op in armoede. Zij krijgen bijvoorbeeld niet elke dag een warme maaltijd of geen nieuwe kleren of schoenen als dat nodig is. Veel kinderen die in armoede opgroeien ervaren uitsluiting en schaamte, omdat ze niet overal aan mee kunnen doen. Ze kunnen bijvoorbeeld niet mee met een schoolreisje of moeten bedanken voor een feestje omdat ze geen cadeautje kunnen betalen.

Het CDA vindt dat alle kinderen de kans moeten hebben om écht kind te zijn. Zij mogen niet de dupe worden van de problemen van hun ouder(s). Het CDA zal daarom inzetten op:

1. Betere schuldhulpverlening, zodat mensen die in de schulden raken er sneller weer uitkomen en ook uit de schulden blijven.
2. Stimulering van Basis Budgetbeheer, dat ervoor zorgt dat alle vaste lasten - zoals huur, zorgverzekering en gas, water en licht - op voorhand al worden ingehouden op iemands uitkering. Zo wordt voorkomen dat met de rekeningen ook de problemen zich opstapelen en uiteindelijk huisuitzetting dreigt. De gemeente is bereid om in voorkomende gevallen bij budgetbeheer te steunen op particuliere organisaties zoals Schuldhulpmaatje.
3. Kinderen kunnen meedoen met sporten, muziekles, het bezoeken van de bibliotheek en mee kunnen gaan met schoolreisjes. Dat is mogelijk door deze voorzieningen als inkomensondersteuning in natura aan te bieden.
4. De gemeente trekt extra geld uit tegen kinderarmoede. De daarvoor bestemde rijksmiddelen komen via de gemeenten rechtstreeks ten goede aan deze kinderen, door samenwerking met lokale organisaties, zoals Stichting Leergeld, Jeugdcultuurfonds, Jeugd Sportfonds en Stichting Jarige Job.
5. Het CDA wil een lokale aanpak tegen laaggeletterdheid, zodat op termijn iedereen kan meedoen.

Voor werkenden op minimumloon

Het CDA vindt het onrechtvaardig dat werkenden met een salaris op of net boven het minimumloon minder inkomsten genereren dan inwoners met een (bijstands)uitkering als gevolg van gemeentelijke subsidies en toelages. Het CDA wil deze armoedeval tegengaan door het minimabeleid terug te brengen naar van 120% naar 110% van de bijstandsnorm. Ook komt de gemeente met een plan om werkenden op minimumloon beter te informeren over de gemeentelijke regelingen waarmee zij tegemoet worden gekomen in specifieke lasten.

Voor ouderen die meedoen

Vooral onze ouderen zijn een kwetsbare groep als het om eenzaamheid gaat. Door hun afnemende gezondheid en mobiliteit en het wegvallen van een partner of leeftijdsgenoten, raken ouderen geïsoleerd en ligt eenzaamheid op de loer.

De zorg en aandacht voor onze ouderen is een verantwoordelijkheid van ons allemaal: van familie, burens, kennissen en verenigingen. Het CDA wil daarom een lokale aanpak eenzaamheid, waarvan een huisbezoek van alle 75-plussers door een vrijwilliger onderdeel uitmaakt.

Het aantal ouderen zonder werk is de afgelopen jaren gestegen. Het -gebruik van inkomensondersteuning voor ouderen in armoede wordt door het CDA mogelijk gemaakt.

Het is verder niet reëel om te veronderstellen dat alle oudere werklozen op de korte termijn een vaste baan zullen vinden. Vaak zijn deze ouderen wel op één of andere manier in de samenleving actief, bijvoorbeeld als vrijwilliger of mantelzorger. Die inzet verdient waardering van de samenleving en daarom wil het CDA een vrijstelling van de sollicitatieplicht voor werkzoekenden boven de 62,5 jaar die structureel en gedurende meerdere dagen per week vrijwilligerswerk doen of mantelzorg bieden.

Zorg voor elkaar

Een sterke samenleving maken we met elkaar. Hoe de zorg ook georganiseerd wordt, uitgangspunt van het CDA is dat er gezorgd wordt voor de mensen die dat nodig hebben. Dat kan met gebruik van professionele zorg en/of mantelzorg, in een instelling of thuis. Deze belofte om voor elkaar te zorgen is voor het CDA niets anders dan het oude, vertrouwde idee van solidariteit met de zwakkeren in de samenleving. Het CDA ondersteunt daarom initiatieven, waarbij buurten, verenigingen, bedrijven, kerken, moskeeën en andere geloofshuizen met elkaar deze alledaagse zorg voor ouderen en zieken in hun eigen omgeving organiseren.

De zorg in Nederland zou ondenkbaar zijn zonder de inzet, liefde en aandacht van de mantelzorgers. Het CDA heeft grote waardering voor de zorg die ze leveren en voelt het als een plicht om hun zorg te ondersteunen en te vergemakkelijken. Daarom wil het CDA mantelzorgers meer inspraak geven bij de zogenaamde keukentafelgesprekken: de gemeente mag nooit korten op de zorg als de mantelzorger in redelijkheid aangeeft dreigt te worden overbelast. Het CDA wil ook dat er een lokale aanpak komt om te voorkomen dat mantelzorgers worden overbelast.

Waarin ruimte is om te werken

De Leidse binnenstad

Leiden heeft een fantastische binnenstad waar heel veel gebeurt. De musea en evenementen in combinatie met een mooie, oude binnenstad trekken veel mensen naar Leiden. Het CDA steunt het Programma Binnenstad waarin diverse verbeteringen voor de Leidse Binnenstad zijn opgenomen. Te denken valt aan de realisatie van nieuwe parkeergarages, zoals de parkeergarage aan de Garenmarkt. Het CDA vindt dat het aantal parkeerplaatsen in de binnenstad bij de ontwikkeling van de Kaasmarkt niet mag afnemen. En bij woningbouw moet het aantal parkeerplekken conform de huidige parkeernormen toenemen. Langs grachten kan het aantal bezoekersparkeerplaatsen wel afnemen, zodat het historisch karakter van de binnenstad wordt geaccentueerd.

Het CDA zet zich in voor het behoud en herontwikkeling van de ruim 3.000 Rijks- en gemeentelijke monumenten in de stad, zoals de diverse mooie kerkgebouwen. Het succesvolle project Historisch Erfgoedbeleid voor de reconstructie van historische winkelpuien wordt voortgezet. De gemeente faciliteert de komst van een bezoekerscentrum over Rembrandt van Rijn.

De Leidse binnenstad heeft een regionale detailhandelsfunctie. Deze functie wil het CDA versterken. Dat moet gebeuren door te investeren in de binnenstad, zoals bij de Aalmarkt en de herinrichting van de Haarlemmerstraat. Tegelijkertijd moet worden voorkomen dat nieuwe winkelcentra (of uitbreiding ervan) in Leiden en in de omgeving het winkelaanbod van de Leidse binnenstad verder onder druk zetten.

Een aantrekkelijke corridor van het stationsgebied (Stationsweg, Steenstraat) naar de binnenstad, zal ertoe leiden dat meer bezoekers de Leidse binnenstad zullen bezoeken. Het CDA wil de Morsgarage behouden totdat er een gelijkwaardig alternatief is gerealiseerd. Het CDA is echter geen voorstander van forse uitbreiding van detailhandel in het stationsgebied. Dit zal namelijk tot verschraling van de Leidse binnenstad leiden.

De detailhandel staat in Nederland onder druk doordat steeds vaker bestellingen worden gedaan via webshops. Het CDA is daarom van mening dat het winkelgebied in de binnenstad kan worden ingeperkt door het transformeren van winkels naar woningen. Hiervoor gelden de volgende voorwaarden: een eenzijdig winkelaanbod moet worden tegengegaan, winkelgevels worden teruggebracht in de oorspronkelijke historische staat met uniforme klassieke uithangborden. Er is sprake van een aaneensluitend winkelgebied en Leiden zet zich in om ook detailhandel in het hogere winkelsegment naar de stad te trekken. Er moet ook ruimte zijn voor zelfstandige ondernemers die iets nieuws toevoegen aan de stad. Het CDA kiest voor kwaliteit.

Het CDA steunt de realisatie van het Singelpark. Door de aanleg van het Singelpark wordt het verblijfsklimaat van de Leidse Binnenstad verbeterd en zullen meer mensen Leiden bezoeken. Het CDA vindt dat er in de aanleg van het Singelpark geen verdere vertraging mag optreden en dat deelprojecten – indien financieel mogelijk – versneld moeten worden uitgevoerd.

De haven is een belangrijk onderdeel van de Leidse binnenstad. De Leidse haven is een knooppunt tussen de waterverbindingen van Rotterdam naar Amsterdam. Bezoekers komen via de haven naar Leiden. Het havengebied moet daarom opnieuw ingericht worden tot een verblijfsgebied met hoogwaardige cafés, restaurants en terrassen. Verder wil het CDA nieuwe ligplaatsen creëren en is er niet langer plaats voor coffeeshops in dit gebied. Het gebied wordt ook autoluw ingericht. De gemeente zorgt verder voor uitgebreide voorzieningen voor de passanten, waardoor ze zich als welkome gasten ontvangen voelen.

Het Ankerpark en het Blekerspark worden in het kader van het Groene Singelpark met elkaar verbonden door een extra brug.

Toerisme

Het CDA wil het toerisme naar Leiden bevorderen. Om die reden koestert het CDA de musea in de Leidse binnenstad en zet zij zich in voor het behoud van deze musea. Ook worden evenementen zoals de ijsbaan op de Nieuwe Rijn, de 3 Octoberfeesten, de open monumentendagen, de jazzweken, de hofjesconcerten en de cultuurweken gestimuleerd en door de gemeente ondersteund. Het is belangrijk dat Leiden grote evenementen naar de stad toe weet te trekken. Het CDA kiest daarbij voor diversiteit en kwalitatief hoogwaardige evenementen die de aantrekkelijkheid van de stad verhogen. In Leiden is ruimte voor een nieuwe moderne bioscoop.

Verschillende horeca sfeergebieden, met verschillende doelgroepen en verschillende soorten horecagelegenheden vragen om een passende aanpak van bijvoorbeeld de openingstijden, kwaliteitsnormen en handhaving. Zo is er op de Nieuwe Rijn en in het havengebied ruimte voor kwalitatief hoogwaardige horeca waar tot 's avonds laat gebruik van wordt gemaakt, terwijl de horeca op de Haarlemmerstraat gebruikt wordt op het moment dat de winkels open zijn.

Schoon, heel en veilig

Afval en zwerfvuil vormen de grootste bron van ergernis van de inwoners van Leiden. Het CDA vindt dat hier veel meer aan moet worden gedaan. De gemeente kan veel meer energie steken in het schoonhouden van de stad. Het vegen en verwijderen van zwerfvuil moet worden geïntensiveerd. Bewoners kunnen overlast van afval en zwerfvuil via een online formulier op de website van de gemeente melden. De opvolging van meldingen is accuraat. Het CDA wil verder af van straatvuil, fietswrakken, graffiti en onkruid. De handhaving op schoon houden van de stad wordt sterk geïntensiveerd. De binnenstad van Leiden heeft daarbij, als visitekaartje van de stad, bijzondere aandacht.

De afgelopen jaren is gebleken uit klachten en meldingen, maar ook uit wijkwandelingen en wijkscouwen dat er onvrede is over het onderhoud van de openbare ruimte. Steeds vaker zakt het onderhoudsniveau van de openbare ruimte in het centrum en in de wijken onder de ondergrens van 'schoon, heel en veilig'.

Het CDA wil het onderhoudsniveau van de binnenstad, inclusief het Singelpark, het stationsgebied en het Bio Science Park op een hoog onderhoudsniveau krijgen. Ook de woonwijken en bedrijventerreinen moeten goed onderhouden worden. Een goede samenwerking met bewoners die betrokken zijn bij de kwaliteit van het openbaar groen en hun eigen woonstraat is daarbij gewenst.

Monumentale binnenstad

Het Centrum Management en Leiden Marketing zijn belangrijke steunpunten voor de Leidse ondernemers. Het CDA vindt dat het Centrum Management en Leiden Marketing op een adequate wijze kan doorgaan met het ondersteunen van de Leidse ondernemers. Leiden Marketing wordt gefinancierd uit de toeristenbelasting. Mocht Leiden Marketing ooit worden opgeheven (waar het CDA op tegen is), dan schaft Leiden de toeristenbelasting af.

Leiden trekt bezoekers uit binnen- en buitenland naar Leiden met een aansprekende activiteitenagenda. Op VisitLeiden.nl zijn de activiteiten in beeld gebracht.

De winkelgebieden en de bedrijfsterreinen buiten het centrum en buiten het Bio Science Park verdienen meer gemeentelijke aandacht. Het CDA wil dat de wethouder die verantwoordelijk is voor de wijkwinkelcentra en de bedrijfsterreinen zichtbaar hun belangen vertegenwoordigt.

Met plek voor alle Leidenaren

Wijkwinkelcentra

De wijkwinkelcentra vormen belangrijke detailhandelslocaties in de stad en het CDA heeft daarom de opknopbeurten van de Stevenshof en de Kopermolen van harte gesteund. Het CDA wil andere wijkwinkelcentra, zoals Meerburg en het Diamantplein, ook aanpakken. Met de wijkwinkelcentra wordt werkgelegenheid gecreëerd, terwijl tegelijkertijd bewoners gebruik kunnen maken van voorzieningen op wijkniveau. Ook aan buurtwinkels in de wijken wordt voldoende ruimte gegeven.

De wijkwinkelcentra moeten goed toegankelijk zijn, uitnodigen tot het doen van aankopen en goede voorzieningen aan de buurtbewoners bieden. Het CDA wil goede toegang tot pinautomaten en postagentschappen voor iedereen. In en rond de wijkwinkelcentra moeten voor bezoekers en bewoners voldoende parkeerplekken zijn.

Veiligheid voor iedereen

Criminaliteit en overlast tasten het gevoel van veiligheid van inwoners aan. Leidenaren moeten erop kunnen rekenen dat de gemeente er alles aan doet om de veiligheid van alle inwoners te vergroten. In de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht gekomen voor radicalisering, polarisatie, cybercriminaliteit en georganiseerde criminaliteit (ondermijning). De gemeente moet hier scherp oog voor hebben. Het CDA wil een stevige investering en kiest voor een veel grotere inzet van mensen en middelen om de veiligheid van de Leidse inwoners te vergroten

1. Het CDA wil dat bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's) op meer onderwerpen kunnen handhaven, bijvoorbeeld rondom diefstal en heling.
2. Het CDA juicht het toe dat buurten zelf ook alert zijn op elkaars huizen en goederen. Waar mogelijk moet de gemeente meewerken aan het up-to-date houden van buurtapps en andere instrumenten die in de wijk worden gebruikt ter vergroting van de veiligheid.
3. Het CDA wil meer aandacht voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit (ondermijning). De gemeente moet op dit gebied haar regierol op veiligheid stevig oppakken. Ook de aanpak van radicalisering en woonoverlast verdienen een sterke sturende en coördinerende rol van de gemeente.
4. Cameratoezicht instellen daar waar criminaliteit is. Denk aan de uitgaansgelegenheden en de binnenstad.
5. Het CDA wil dat er gehandhaafd wordt op ergernissen van Leidenaren zoals zwerfvuil, wildplakken en hardrijden. Daarnaast wil het CDA dat binnen twee jaar alle drempels in de Leidse woonwijken zijn gecheckt en indien nodig verhoogd.
6. Het CDA wil een aanpak van cybercriminaliteit. De gemeente moet hier meer aandacht aan besteden.

Veiligheid voor ondernemers

Veiligheid is essentieel voor een goed ondernemersklimaat. Ondernemers hebben te vaak te maken met criminaliteit, ook op bedrijventerreinen. Het CDA wil daarom dat de gemeente meewerkt aan het plaatsen van camera's. De aanpak van criminaliteit en overlast wordt één van de speerpunten van het Leidse veiligheidsbeleid. Dit kan bijvoorbeeld door een 'lik-op-stukbeleid' voor daders van winkelcriminaliteit en via gebiedsverboden voor recidivisten.

2. Een stad om door te geven

De rijke geschiedenis van Leiden gaat ondertussen meer dan 1200 jaar terug. Generatie op generatie hebben Leidenaren een steentje bijgedragen aan de ontwikkeling van de stad. Met als resultaat een bruisende stad met de oudste universiteit van Nederland, het Bio Science Park, een historische binnenstad, diverse musea en levendige wijken. Het is een kortom, een stad om door te geven. Het CDA wil dat behouden en verder ontwikkelen. Dat vraagt aandacht voor thema's zoals de kwaliteit van wonen, de openbare ruimte, financiën en kennis en cultuur.

Vanwege haar kennis en cultuur

Verbeteren investeringsklimaat

Het investeringsklimaat in Leiden kan beter. Een belangrijk onderdeel daarvan is het omlaag brengen van het huidige hoge lastenniveau voor ondernemers. Leiden staat 'on top' als het gaat om het heffen van OZB aan ondernemers. Het CDA wil dat de procentuele lastendruk voor de Leidse ondernemers in ieder geval niet verder wordt verhoogd. Daarnaast moet de gemeente het mogelijk maken om lasten voor lokale ondernemers met een inkomen op minimumniveau kwijt te schelden. Dat geldt in het bijzonder voor ondernemers in het MKB. De toeristenbelasting wordt niet verhoogd en blijft alleen gehandhaafd zolang ze ten goede komt aan de sector (via Leiden Marketing).

Het CDA wil ondersteunende programma's voor startende ondernemers, zoals voldoende geschikte vestigingsruimte, faciliteiten voor het voeren van een bedrijf aan huis en incubators (een bedrijf dat andere nieuwe bedrijven helpt met starten en groeien).

Het CDA is verder van mening dat de huidige industrieterreinen op de Rooseveltstraat en De Waard moeten worden gerevitaliseerd en geïntensiveerd. Op industrieterrein De Rooseveltstraat blijft milieucategorie 3 van toepassing en op industrieterrein De Waard moet voldoende ruimte blijven voor bedrijven uit de milieucategorieën 3 en 4. Op deze bedrijfsterreinen is het niet gewenst woningbouw te vermengen met bedrijfsactiviteiten, waardoor bedrijfsactiviteiten in de hogere milieucategorieën onder druk komen te staan.

Leiden heeft behoefte aan bedrijfsterreinen waar zogenaamde 'maakbedrijven' actief kunnen zijn. Transformatie van bedrijventerreinen kan daarom pas aan de orde zijn indien een alternatieve plek voor deze maakindustrie in de Leidse regio gegarandeerd blijft.

Het Leidse stationsgebied is een belangrijk OV-knooppunt in Nederland. Leiden heeft het vijf na grootste station van Nederland. Het stationsgebied ondergaat een transformatie tot een gebied met nieuwe, moderne kantoorruimtes, waarbij het OV voorop moet blijven staan. De transformatie moet op zo'n manier gebeuren dat dit niet tot een kaalslag op andere plekken in Leiden leidt.

De gemeente kan de vestiging van nieuwe bedrijven stimuleren door bijvoorbeeld short-stay woningen te bouwen. Het CDA is van mening dat het realiseren van kantoorvoorzieningen in het stationsgebied moet passen bij de 'Leidse maat'. Megalomane plannen waarbij grote kantoorstorens vanuit de hele stad te zien zijn en een schaduw werpen op de historische binnenstad, passen niet bij de Leidse maat.

De gemeente Leiden heeft voor andere kantoorlocaties de afgelopen jaren een beleid gevoerd om deze te transformeren naar woningbouw. Uitbreiding van kleine kantoorlocaties was op basis van regionale afspraken niet mogelijk. Het CDA vindt dat dit beleid gestaakt moet worden nu de economie aantrekt en gebleken is dat er voor deze locaties voldoende belangstelling is van bedrijven. Kantoorlocaties als het Kanaalpark (als onderdeel van de Lammerschansdriehoek) of de Vondellaan worden weer beschouwd als volwaardige kantoorlocaties. Indien de markt hierom vraagt, is beperkte groei op dergelijke kleine kantoorlocaties mogelijk. Op verzoek van kantoorpandeigenaren moet er incidenteel ruimte blijven voor mogelijkheden om kantoorruimtes te transformeren tot woonruimte. Het CDA wil verder dat de gemeente eigenaren gaat stimuleren om lelijke, onverhuurbare ruimtes te verfraaien. Slopen en nieuwbouw is een andere mogelijkheid.

Leiden congresstad

Het CDA wil de gemeente Leiden als congresstad op de kaart zetten. Leiden Marketing speelt hierin een sleutelrol. Unieke locaties in de Leidse binnenstad maken Leiden tot congresstad bij uitstek. Om grotere congressen te kunnen faciliteren, moeten congreslocaties, waaronder de grote kerken in de binnenstad (Pieterskerk, Hooglandse Kerk en Marekerk), geclusterd aangeboden kunnen worden. Hiervoor is een coördinerende rol van de gemeente vereist.

De Universiteit Leiden

De gemeente Leiden heeft met de Universiteit Leiden, het LUMC en de Hogeschool Leiden de Samenwerkingsovereenkomst 2017 – 2021 getekend ter versterking van het programma Leiden Kennisstad. Het CDA ondersteunt dit programma en wil blijven investeren op de thema's Kennis en Cultuur. Deze profilering is van groot belang voor bijvoorbeeld het gezamenlijk binnenhalen van grote congressen en voor het binnenhalen van kennis gerelateerde instituten.

Het CDA steunt de plannen van de Universiteit Leiden om de Humanities Campus op het Witte Singel Doelencomplex te realiseren. De universiteit genereert in Leiden direct en indirect veel werkgelegenheid en bepaalt met ruim 27.000 studenten de gezellige sfeer van onze stad. De universiteit is en blijft stevig verankerd met de stad Leiden. Het CDA zet zich er voor in de huidige faculteiten van de universiteit te behouden voor Leiden.

Om de universiteit op de korte, middellange en lange termijn stevig te blijven verbinden met de stad Leiden, maakt de gemeente haar faciliterende en modererende rol richting de universiteit optimaal waar. Zo zet de gemeente Leiden zich in voor voldoende huisvesting voor studenten: betaalbare woningen van goede kwaliteit.

Veel initiatieven rondom de universiteit vinden plaats in regionaal verband zoals Economie071, het Expat Centre Leiden en de regionale investeringsagenda van Zuid-Holland. De gemeente Leiden zal steeds naar de schaal van samenwerking met andere gemeenten zoeken die nodig is voor het laten floreren van het Bio Science Park, het LUMC en de onderwijsinstellingen. Soms zal dat zijn op de schaal van de Leidse regio, soms door aansluiting te zoeken bij de Metropoolregio en soms op de schaal van Holland Rijnland.

Het CDA wil studenten en onderzoekers beter betrekken bij het oplossen van stedelijke vraagstukken. Het Leids Universitair Behandelen- en Expertisecentrum kan bijvoorbeeld dienen als brug tussen de academische kennisontwikkeling en behandeling in de geestelijk gezondheidszorg van kinderen, tieners, adolescenten en volwassenen. Maar er kan ook gedacht worden aan onderzoek naar en ontwikkeling van tal van lokale wijkinitiatieven.

De Hogeschool Leiden

Net als bij het universitair onderwijs, is bij het HBO-onderwijs de koppeling met het Bio Science Park van groot belang. De hogeschool leidt mensen op die gaan werken in de gezondheidszorg, onderzoek gaan doen in de 'Life Sciences' of aan de slag gaan met de jeugd. Het onderwijs van de hogeschool sluit met de thema's jeugd, gezondheidszorg en life sciences aan bij de behoeften en ontwikkelingen in Leiden en de Leidse regio. Het CDA vindt dat de gemeente daarom de hogeschool, passend bij Leiden als Kennisstad, optimaal moet faciliteren. Het realiseren van meer studentenhuisvesting, het ondersteunen van initiatieven in regionaal verband en het betrekken van studenten bij lokale initiatieven zijn voorbeelden waar de gemeente met de hogeschool kan samenwerken.

MBO

Het middelbaar beroepsonderwijs is een belangrijke partner voor de gemeente. Het MBO leidt professionals op voor bedrijven en instellingen. Het CDA vindt dat elke Leidenaar moet werken of studeren. Het CDA wil daarom dat de gemeente een nadrukkelijke rol gaat spelen in het verbinden van het onderwijs met de arbeidsmarkt.

Ook vervult MBO een belangrijke rol bij de ontwikkeling van jongeren met minder perspectieven op een goede plaats op de arbeidsmarkt. Het CDA wil afspraken tussen de gemeente Leiden, het MBO en ondernemers over de benadering van deze doelgroep. Van belang is het creëren van kansen voor deze jongeren door de aanpak van jeugdwerkloosheid en daarbij de inzet van stagiaires. Het CDA wil ook sluitende afspraken tussen gemeenten en onderwijs over schooluitval waardoor jongeren óf leren óf werken. Thuiszitten is geen optie. Schoolverzuim wordt actief tegengegaan.

Het belang van het Bio Science Park is groot voor het MBO-onderwijs. Goed ontwikkeld MBO-vakmanschap zoals op de Leidse Instrumentenmakers School, is daarbij essentieel. De gemeente faciliteert en stimuleert initiatieven waarbij werkgevers uit het Bio Science Park en het MBO-onderwijs samenkomen en elkaar versterken. Daarbij valt te denken aan het Teclab.

Overig

De universiteit, de Hogeschool Leiden en het MBO staan voor een aantal uitdagingen en verdienen één gemeentelijk aanspreekpunt. Het CDA pleit daarom voor een wethouder onderwijs en studentenzaken. Deze wethouder heeft als één van de taken om ervoor te zorgen dat de universiteit verankerd blijft in de stad Leiden. De wethouder is tevens aanspreekpunt van de PKvV (plaatselijke kamer van verenigingen). Deze wethouder ondersteunt de kleinere studentenvereniging, zoals de verenigingen die aangesloten zijn bij het Veelzijdig Verenigingen Overleg (VVO), bij het zoeken naar een gedeeld onderkomen en draagt er in de samenwerking met de Plaatselijke Kamer van Verenigingen zorg voor inclusiviteit te bevorderen.

Het onderwijs in Leiden en de Leidse regio kan worden versterkt doordat onderwijsinstellingen (van basisonderwijs t/m universiteit) binnen de onderwijskolom met elkaar samenwerken. De gemeente kan hierin een regiefunctie vervullen.

De gemeente Leiden betreft bij haar plannen ook de particuliere onderwijsinstellingen zoals de Webster University en het NTI. Deze particuliere onderwijsinstellingen versterken het imago van Leiden als kennisstad en dragen bij aan de Leidse kenniseconomie.

Bio Science Park en LUMC

Het Bio Science Park is wereldwijd een leidend Life Science cluster en behoort tot de top vijf parken in Europa. Het succes van het Bio Science Park is hoofdzakelijk te danken aan de aanwezigheid van het LUMC en de Leidse Universiteit (met de faculteit Bio Medische Wetenschappen) en door een gemeentelijk vestigingsbeleid voor alleen Life Science bedrijven. Het CDA is van mening dat er aan andersoortige bedrijvigheid die niet direct ondersteunend is aan de Life Science bedrijven (zoals retail) op het Bio Science Park geen ruimte moet worden geboden. Leiden moet ook met Oegstgeest afspraken maken over het borgen van het Life Science karakter van dit bedrijventerrein. De Life Science bedrijven, het LUMC en de universiteit zoeken naar schaalvergroting binnen de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Voor de gemeente Leiden is het belangrijk om hierin een faciliterende rol te spelen waarbij tegelijkertijd de positie van het Bio Science Park verder moet worden versterkt.

Het LUMC is één van de grootste werkgevers binnen onze stad en een belangrijke speler op het Bio Science Park. Daarbij is het LUMC het scharnierpunt tussen de Universiteit Leiden en de bedrijven op het Bio Science Park. Het CDA vindt dat de gemeente de ontwikkeling van het LUMC volop moet ondersteunen en waar nodig faciliteren.

Cultuur

Kunst en cultuur geven kleur aan onze samenleving. In ons Leiden ervaren we de kracht van cultuur dagelijks om ons heen: omdat we wonen en werken in onze monumentale binnenstad, omdat we samen de Lakenfeesten en 3 oktober vieren, omdat we samen het geld bijeenbrengen voor zowel de T-Rex in Naturalis als voor het behoud van Museum Boerhaave.

Dankzij het CDA is er in de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in de Leidse cultuur: de Lakenhal wordt gerenoveerd, de schouwburg kreeg een nieuwe foyer en Haagweg 4 is een belangrijke broedplaats geworden voor nieuw talent. Bovendien trekt cultuur nieuw (internationaal) talent naar Leiden: onze culturele veelzijdigheid is een belangrijk pluspunt, zowel voor de Duitse uitwisselingsstudent als voor de Australische ruimtevaartwetenschapper.

Cultuur zet Leiden in beweging: de Museumnacht van Quintus is in de afgelopen 10 jaar een begrip geworden, de crowd-funding voor het openluchttheater in de Leidse Hout haalt jaarlijks mooie bedragen binnen en meer dan duizenden Leidenaars hebben de koraal geoefend.

In de periode 2018-2022 moet de gemeenteraad een aantal belangrijke besluiten nemen over het Leidse cultuurbeleid. Het CDA zet zich in om het volgende te realiseren:

1. Er wordt een nieuwe cultuurnota vastgesteld, waarin de belangrijkste doelen staan die we willen bereiken. Het CDA wil dat, net als bij de vorige nota, makers en gebruikers van cultuur centraal worden gesteld bij het maken van de nota.
2. In 2021 gaat de elektriciteitscentrale aan de Langegracht naar verwachting dicht. De eigenaars van het Westergasfabriekterrein hebben zich gemeld om van dit gebied een culturele hotspot te maken. Het CDA wil deze culturele ondernemers steunen. Tegelijk stelt het CDA wel als randvoorwaarde dat daar draagvlak voor is bij de Veenfabriek, De Binnenvest en de woningbouwvereniging.

3. De cultuurmakelaars hebben hun waarde bewezen: geen van de cultuurmakelaars leek op zijn voorganger. Telkens hebben ze nieuwe niches gevonden om de economische waarde van cultuur in Leiden te versterken. Het CDA wil dat doorzetten.
4. Het CDA wil onderzoeken of op scholen activiteiten van B+C (zoals muziekles) georganiseerd kan gaan worden. Bij financiële keuzes zijn activiteiten met het grootste bereik leidend.
5. Het CDA vindt dat de positie van Leiden als kennis- en cultuurstad verder versterkt kan worden door ook in het onderwijs te streven naar de vestiging van nieuwe culturele opleidingen, bijvoorbeeld masteropleidingen vanuit het Koninklijk Conservatorium en de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten.
6. Het CDA wil onderzoeken of en hoe park Matilo en het Bètaplein voor festivals en culturele evenementen kan worden gebruikt.
7. Subsidies voor culturele projecten zijn in de regel eindig. Na drie jaar moet een evenement op eigen benen kunnen staan.
8. Het CDA wil de bibliotheek in de Kopermolen behouden.

Omdat het een groene stad is

Leiden heeft ook ruimte nodig: in de wijken om te kunnen spelen, in parken om te kunnen recreëren, en in de regio om er ook echt uit te zijn. Gelegen tussen twee grote natuurlijke gebieden – de Noordzee in het westen en het Groene Hart in het oosten - hebben de Leidse inwoners recreatiegebieden in de directe nabijheid. Maar in de stad is de groene ruimte schaars en kostbaar. Het CDA wil die groene ruimte daarom beschermen:

1. De parken zijn van ons allemaal en daarom zijn de Leidenaren er zuinig op. Het vernielen van planten en struiken of het verstoren van dieren wordt stevig aangepakt.
1. Tegelijk zijn onze parken geen groene musea: nu al wordt het Leidse hout gebruikt voor het openluchttheater en Werfpop. Het CDA wil ook ruimte voor kleinschalige, duurzame evenementen mogelijk maken in Matilo.
2. Om het honderdjarig bestaan van Swift in 2019 luister bij te zetten, wil het CDA park De Bult verlichten, zodat er ook 's avonds veilig gesport en gerecreëerd kan worden.
3. De Oostvlietpolder behoudt het groene karakter en de (deels) agrarische bestemming.
4. Het Singelpark is een prachtig maatschappelijk initiatief. Het CDA wil dat in het Singelpark goede ideeën een kans krijgen. Via een experimenteerbesluit wordt er meer ruimte gemaakt voor maatschappelijke creativiteit. Met behulp van Groene Vouchers kunnen wijken en verenigingen subsidie krijgen voor het vergroenen van hun omgeving.
5. Het CDA wil dat de gemeente beter zijn best doet om het geld dat beschikbaar is voor de aanplant van bomen ook daadwerkelijk voor dat doel ingezet worden. Het CDA vindt dat die bomen ook op particuliere grond mogen worden geplant – bijvoorbeeld bij bedrijven -, zolang ze maar vanaf de openbare weg goed zichtbaar zijn.
6. Het CDA stimuleert dat bewoners op hun eigen grond maatregelen nemen zodat het regenwater ook in de tuin kan weglopen. Dit kan via meer groen of andere tegels te plaatsen. Zo houden we droge voeten en voorkomen we oververhitting.

Het klimaatakkoord van Parijs is een belangrijke mondiale stap naar het afvlakken van klimaatverandering. Het verdrag verdient volgens het CDA een lokale invulling: in Leiden moet overgeschakeld worden op duurzame energie in de bebouwde omgeving, het verkeer en de economie. Het CDA stelt daarom het volgende voor:

1. De duurzaamste energie is de energie die niet gebruikt wordt. Het CDA vindt het belangrijk om ervoor te zorgen dat gemeentelijke gebouwen veel minder energie gaan gebruiken: scholen, wijkgebouwen en ambtelijke huisvesting moeten zoveel mogelijk naar minimaal label B worden gebracht.
2. Het CDA wil een einde aan de subsidie op rendabele duurzaamheidsmaatregelen. Het CDA zet in op budgetten voor isolatie van sociale woningbouw: de arme Leidenaars moeten niet de hoogste energierekening betalen. Het CDA vindt dat onrechtvaardig. Daarnaast wil het CDA niet alleen duurzame huurwoningen maar ook duurzame koopwoningen. Zet ze in voor isolatie van sociale woningbouw: de arme Leidenaars moeten niet de hoogste energierekening betalen
3. Het CDA wil dat nieuwbouw klimaatneutraal ('0 op de meter') wordt gebouwd. De gemeente moet dit onderdeel maken van haar aanbestedingsbeleid.

4. Samen met anderen heeft het CDA zich in het verleden sterk gemaakt voor droge voeten in De Kooi en in de Leidse Hout. Dit beleid verdient hoge prioriteit en moet worden voortgezet en uitgevoerd.

Het CDA vindt de dierenweides en de kinderboerderij belangrijke plekken om een goede omgang met dieren aan te leren. Het is daarom belangrijk dat kinderen samen met hun ouders en grootouders kunnen blijven genieten van deze plekken. Het CDA ondersteunt initiatieven om de dierenweides die nu gesloten zijn eens per maand te openen voor buurtbewoners, zodat gezinnen met hun kinderen de dieren van nog dichterbij kunnen aanschouwen.

Afval veroorzaken we allemaal. En daarmee veroorzaken we vervuiling: op straat, bij de verwerking van afval en in het grondwater. Het CDA maakt zich in Leiden sterk voor een schoner, heler en veiliger Leiden:

1. Het CDA wil vasthouden aan de huidige regeling voor de afvalstoffenheffing. Het CDA is tegen het betalen per zak.
2. Het ophalen van grofvuil is en blijft in Leiden gratis, vooral omdat gevreesd wordt dat afval gedumpt wordt als ervoor betaald moet worden.

Verkeersveiligheid naar school en werk

Op het gebied van verkeer en vervoer wil het CDA dat aandacht wordt besteed aan de volgende onderwerpen: de busroutes, de Leidse ring, de verduurzaming van het autoverkeer en de ruimte voor fietsers en voetgangers. De standpunten van het CDA over het verkeer en vervoer in Leiden zijn uitgewerkt in de volgende punten:

1. Het CDA wil de verkeersveiligheid van fietsroutes naar scholen verbeteren. In overleg met ouders en omwonenden worden er aanvullende verkeersmaatregelen getroffen.
2. De verkeersveiligheid voor schoolgaande kinderen op de Rijnsburgerweg moet worden verbeterd. Bedrijventerrein Rooseveltstraat moet worden gerevitaliseerd. Bij deze revitalisatie moet een veilige fietsroute worden gerealiseerd door bijvoorbeeld snelheidsbeperkende maatregelen.
3. De Breestraat kan verkeersveiliger. Daarom wil het CDA het aantal bussen door de Breestraat verminderen. Het CDA wil de grote bussen laten vervangen door kleinere bussen, die minder overlast veroorzaken, maar toch zorgen dat wie aangewezen is op openbaar vervoer in het centrum van onze stad kan komen. Brommers en scooters van restaurants en bezorgdiensten rijden te vaak roekeloos en veroorzaken zo overlast en verkeersonveilige situaties. Het CDA wil een lik-op-stukbeleid voor deze specifieke doelgroep.

Duurzame mobiliteit

Tijdens het in- en uitrijden van de stad staan inwoners onacceptabel lang in de file. Dit is bovendien niet goed voor luchtkwaliteit in Leiden. Het CDA beseft dat er geen pasklare oplossingen zijn voor dit probleem, maar weigert zich daarbij neer te leggen. Het CDA pleit er daarom voor dat de gemeente jaarlijks een mobiliteitssymposium organiseert waarbij inwoners, experts en studenten de ruimte krijgen om met slimme oplossingen te komen. Alleen een combinatie van oplossingen zal tot verlichting van het probleem kunnen leiden. Verfijning van deeloplossingen zoals kleinere bussen, groene golven, dicht houden van

bruggen en gebruik van technologie zoals apps die de verkeersdrukke doorgeven is daarbij wenselijk.

Het CDA maakt verder de volgende keuzes:

1. Het CDA vindt dat de wettelijke luchtkwaliteitsnormen overal moeten worden gehaald, ook op de Hooigracht. Daarom is voor het verkeer een alternatieve route nodig in de vorm van een effectieve binnenring in het oosten van de stad. Het budget van de Leidse ring wordt voor dit plan ingezet.
2. Het CDA is fel gekant tegen het doortrekken van de N11 door Park Cronesteyn.
3. Het CDA maakt zich sterk voor de uitbreiding van elektrische laadpalen in Leiden. De gemeente ondersteunt op aanvraag de plaatsing van laadpalen bij woningen. Het CDA wil echter niet dat de parkeerplaatsen daarna exclusief voor elektrische auto's bestemd worden.
4. Het CDA wil dat de expertise van het duurzaam mobiliteitscentrum ook na 2022 behouden blijft.
5. De duurzaamste vormen van vervoer zijn natuurlijk lopen of fietsen. Het CDA wil dat de gemeente het gebruik van het wandelen en de fiets stimuleert. Fietsers laten betalen voor het stallen van hun rijwiel bij het station past daar niet bij. Verder moeten fietsroutes vanuit de regio naar de binnenstad verbeterd worden.
6. Het CDA wil in de Leidse binnenstad flexibele en goedkope parkeeroplossingen voor het fiets parkeren. Te denken valt aan het creëren van extra ruimte voor fietsparkeren.

Openbaar vervoer

1. Het CDA wil dat de Leidse binnenstad vanuit alle wijken goed bereikbaar is per bus.
2. In aanbestedingen voor het OV is toegankelijkheid voor ouderen en gehandicapten een belangrijk criterium.
3. Het CDA steunt verdubbeling van het spoor tussen Leiden Lammenschans en Utrecht.
4. Bij de zoektocht naar een mogelijke nieuwe locatie voor het busstation hanteert het CDA als voorwaarde dat dit aan de stadszijde wordt gerealiseerd.

Autoverkeer

1. De huidige plannen van het College voor de Leidse ring leveren nauwelijks verbetering van de doorstromingsnelheid van het autoverkeer op. Het CDA wil de afspraken met Leiderdorp daarom herzien. Uitgangspunt blijft het realiseren van een betere ontsluiting aan de oostzijde van de stad.
2. Het CDA is tegen het opknippen van doorgaande routes. Eenrichtingsverkeer ter bevordering van de leefbaarheid of luchtkwaliteit is onder voorwaarden bespreekbaar.
3. Het CDA wil groene golven op doorgaande wegen in Leiden zoals de Churchillaan en de Plesmanlaan.
4. Het CDA wil dat met de provincie betere afspraken worden gemaakt over de bediening van de bruggen in de spits. Dit is voor een aantal bruggen, zoals de Lammebrug, een provinciale taak. Het CDA vindt dat de bruggen tijdens de spits niet meer open zouden mogen gaan.

5. Het CDA wil dat de gemeente zich inzet voor een verbeterde doorstroming op de A4 bij Leiden (knooppunt Zoeterwoude).

Parkeren

1. Dankzij het College 2014 – 2018 betalen veel Leidenaars nu hoge parkeertarieven, terwijl ze helemaal geen parkeerproblemen hadden in hun wijk. Niet voor niets is het aantal Leidenaars dat ontevreden is met betaald parkeren hoog. Het CDA wil daarom af van betaald parkeren in alle wijken waar parkeren geen probleem vormt (in wijken waar de parkeerdruk voor invoering onder de 80% lag zoals in Leiden-Zuid West en de Hoge Mors en/of waar de gerealiseerde parkeerdrukvermindering lager dan 10% was).
2. De opbrengsten van het parkeren blijft bestemd voor parkeerdoeleinden. Het CDA wil een speciale betaalbare 'opa-en-omaparkeerkaart' (vergelijkbaar met die voor de mantelzorgers)

Vervoer over het water

1. Het CDA pleit voor een integraal waterplan. In het kader van een duurzame en schone stad, stelt het CDA voor beleid te maken om gezonken en verwaarloosde schepen langs de grachten en singels uit het water te halen. De eigenaren van de gezonken en verwaarloosde schepen worden vervolgens aangeslagen voor de gemaakte kosten van de gemeente om deze schepen te verwijderen.
2. Door de toenemende drukte op het water, is het van belang dat de veiligheid voor alle gebruikers op het water blijft gewaarborgd. Daarom moet in het waterplan ook de verkeersveiligheid op het water worden meegenomen.

Omdat iedereen daar prettig kan

Was er vier jaar geleden nog een woonbehoefte van 4.000 woningen, inmiddels is Leiden dusdanig populair geworden dat het volgens de prognose van het Rijk een zelfstandige bouwbehoefte heeft van ruim 9.000 woningen en op de langere termijn zelfs van 15.000 woningen.¹ Dat is voor een volle stad als Leiden te veel. De leefbaarheid zal door veel bouwen sterk onder druk komen te staan. Daarom stelt CDA hardop de vraag: gaan we voor cijfers of gaan we voor leefbaarheid?

Het CDA ziet hoogbouw niet als de oplossing. Door hoogbouw zal de beleving van de stad worden aangetast. Het CDA vraagt zich af of de skyline van Leiden straks nog wel Leids is. Het CDA wil niet dat het reliëf van de Hooglandse Kerk of het Academiegebouw verdwijnt achter hoge woontorens.

Door het CDA wordt de behoefte niet los gezien van de leefbaarheid van onze stad. Door nieuwe woningbouwambities wordt de stad nog voller waardoor het verkeer in de stad verder onder druk zal komen te staan. De meerwaarde van duizenden extra woningen neemt sterk af wanneer de Leidenaren straks met z'n allen een uur langer 's morgens vroeg in de file staan. Om die reden wil het CDA een alternatief bieden voor de huidige woningbouwprogramma's en stelt zij het volgende voor:

A. Bouwcijfers zijn niet het doel op zich: de menselijke maat moet voorop.

Leiden is op dit moment na Den Haag de dichtst bevolkte stad van heel Nederland. Wanneer dat naast een hogere behoefte voor woningen wordt gelegd, wordt er een ontegenzeggelijke spanning zichtbaar. Waardoor komt die grote stijging en hoe moet hiermee worden omgegaan als we Leiden leefbaar willen houden? Het CDA ziet daarbij niet alleen de vraag naar meer woningen, maar ook de vraag hoe zowel starters, (jonge) gezinnen én ouderen een plekje vinden in onze mooie stad.

Daarom moet er eerst een heldere analyse en breed onderzoek komen. Het CDA pleit voor een onafhankelijke onderzoekscommissie die binnen een half jaar na de verkiezingen een rapportage oplevert.

1. Duidelijk moet worden wat de realistische prognose van de woonbehoefte is in combinatie met wat onze stad aan kan. Wat is de oorzaak van de enorme stijging? Waaruit bestaat deze groep en welke ontwikkelingen worden in de komende 30 jaar verder verwacht?
2. Bouwen in Leiden kan niet los worden gezien van de gevolgen voor bereikbaarheid. Simpelweg bouwen zonder een integraal plan waarin bereikbaarheid, leefbaarheid en de diverse behoeftes zijn meegenomen, is volgens het CDA onverstandig. Leiden verdient volgens het CDA beter. In het onderzoek dient de nieuwe woonopgave gezien te worden met de gevolgen voor de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de stad.

B. Samenwerking met de regio

De cijfers maken één ding helder: deze uitdaging kan Leiden onmogelijk alleen aan. Het aantal woningen waar behoefte aan is, is niet alleen in Leiden te bouwen. Het CDA wil in het onderzoek, maar ook bij de keuzes daarna zoveel mogelijk samen optrekken met onze buurgemeenten. Wanneer die samenwerking niet goed verloopt, moet de provincie een

---

¹ Dat betekent dat de huidige woningvoorraad van Leiden (56.636 woningen) met 16% zal stijgen.

faciliterende rol krijgen. Wat is de woonbehoefte in deze gemeentes en kan er tot een gezamenlijke oplossing gekomen worden? Ook ten aanzien van duurzaamheid, sociale voorzieningen en sportmogelijkheden is het gesprek hierover in de regio van groot belang.

Het CDA is voorstander van een fusie tussen Leiden, Leiderdorp, Zoeterwoude, Oegstgeest en Voorschoten, mits daar draagvlak voor is bij deze gemeentes. Hiermee is afstemming beter mogelijk op het gebied van wonen en andere dossiers zoals bereikbaarheid, economie en duurzaamheid.

C. Bouwen in Leiden

Het CDA vindt dat we nieuwe woningen in Leiden moeten kunnen bouwen. Maar de realiteit is dat onze ruimte heel erg beperkt is. Bovendien bestaat 36% van de Leidse woningvoorraad uit sociale huurwoningen. Dat ligt ver boven het landelijke en het regionale gemiddelde. Wanneer er Leiden worden gebouwd, moet dat volgens het CDA met de volgende randvoorwaarden:

1. Het CDA vindt dat er in de wijken ruimte moet zijn voor verschillende inkomensgroepen en een diverse bevolkingssamenstelling. Menging van huur- en koopwoningen, levensbestendig bouwen en particulier opdrachtgeverschap moet voorop staan.
2. Het CDA wil geen extra sociale woningbouw. Bij scheefwoners, die momenteel zeker 20% van de sociale woningvoorraad bezetten, wordt ingezet op gerichte verleiding tot verhuizen van scheefwoners. Het CDA steunt daarom ook de bouw van koopwoningen en huurwoningen voor de midden- en hogere inkomens. Daardoor zal de mobiliteit in de woningmarkt worden vergroot en komen er woningen vrij voor starters op de woningmarkt.
3. Uit een oogpunt van ruimtelijke kwaliteit, moet nieuwe bebouwing passen in de omgeving.
4. Bij nieuwbouw die wordt ingepast in bestaande wijken is het van belang dat de parkeernorm gehaald wordt en dat er wordt gekeken naar intelligente oplossingen om die parkeernorm te behalen. Gedacht wordt aan ondergronds parkeren, parkeren binnen de eigen woning of op eigen terrein. Nieuw Leyden is daarin een goed voorbeeld.
5. De leefbaarheid van de buurt mag door verkamering niet worden aangetast.
6. Het CDA steunt de bouw van goedkopere koopwoningen en het aanbod van huurwoningen voor de doelgroep van de midden- en hogere inkomens.
7. Ouderen moeten in de buurt van winkel- en zorgcentra kunnen wonen. Het CDA pleit voor ruime flats voor mensen die een huis achterlaten in de omgeving van de grote winkelcentra.
8. Een wijk moet ook een gemeenschap kunnen zijn én worden. Leefbare wijken zijn meer dan alleen wonen. Meer woningen en meer mensen vragen ook om ruimtes waar men elkaar kan ontmoeten en spreken.
9. De jeugd kan hier goed opgroeien. Scholen en sport moeten goed bereikbaar zijn. Het CDA vindt het belangrijk dat sportverenigingen goed bereikbaar zijn en ook dichtbij zijn.
10. Het CDA wil zuinig zijn op haar openbare gebieden. Deze gebieden moeten kwalitatief goed aangelegd zijn en menging van functies mogelijk maken.

Sportparken kunnen gedeeld worden met joggers en wandelaars. Parken kunnen gedeeld worden met sporters, waar ook faciliteiten zoals verlichting in de avond (tot 20.00) en sporttoestellen voor worden gerealiseerd. Honden aan de lijn en hondenpoep wordt opgeruimd.

Wonen per wijk

In de komende jaren zal voor de 2 grootste districten van Leiden Roodenburg en Bos- en Gasthuizen (samen Zuid-West) een verdichtingsvisie worden opgesteld. Bos- en Gasthuizen is nu al een zeer dichtbebouwd district met extreem weinig particulier en openbaar groen (slechts 30% huizen met tuinen tegen bijvoorbeeld 60% in de Merenwijk en 74% in de Stevenshof). Tevens is er in heel Zuid-West een flinke vergrijzing aan de gang.

Het CDA wil voor Bos en Gasthuizen een goede menging van woonhuizen en appartementen, van koop én huur. Voor dit gebied wil het CDA inzetten op jonge gezinnen. De sportvelden van de Boshuizerkade en de Montgomerystraat moeten ook door wijkbewoners gebruikt kunnen worden voor buitensport en recreatie. Ze zullen niet verder bebouwd worden.

Statushouders

Het CDA wil dat statushouders een goede start krijgen in onze stad. Integratie in onze samenleving is voor hen niet eenvoudig. Het CDA is van mening dat wanneer zij in kleine groepen worden gehuisvest de burgers makkelijker met hen in contact komen en hen kunnen opnemen en begeleiden in onze samenleving.

Omdat de stad financieel gezond is

Organisatie gemeente Leiden

Het CDA hecht veel waarde aan een efficiënte, dienstverlenende en resultaatgerichte gemeentelijke organisatie. De medewerkers van de gemeente werken 'graag en goed' aan de dienstverlening voor haar bewoners en de kwaliteit van de uitvoering. De kwaliteit van de dienstverlening en uitvoering wordt permanent gemeten. Als het om digitale dienstverlening gaat loopt Leiden wat het CDA betreft voorop, maar er wordt wel rekening gehouden met de bewoners die niet mee kunnen komen met de golf van technologisering. Dit betekent dat de burgerzakenbalie op zaterdag open zal blijven.

Het is belangrijk dat medewerkers weten wat er leeft onder de inwoners. Zij zijn de ogen en oren van de stad en haar bestuur. Daarom hecht het CDA veel waarde aan een wijkgerichte aanpak. Het CDA verwacht van het college en de ambtelijke top dat zij voortdurend op zoek zijn naar slimmere en efficiëntere manieren van samenwerken. Het aansluiten bij regionale en/of landelijke ontwikkelingen heeft de voorkeur (gezamenlijke inkoop, aansluiten bij landelijke standaards, netwerken etc.).

De stad Leiden kan de kracht van haar bewoners en creativiteit nog veel beter benutten. Te vaak praat de overheid over maar zonder de Leidenaren. Dienstverlening is dan afstandelijk en bureaucratisch. Het CDA staat voor de menselijke maat. Leidenaren en Leidse organisaties bepalen in onze visie samen de leefbaarheid in de wijken: Vrijwilligers, sportverenigingen en initiatieven als Stadslab en Singelpark. Daarbij hoort ook ruimte voor initiatieven vanuit de Leidenaren en uitwisseling van kennis hierover, voor en door Leidenaren. Dat moet de gemeente faciliteren.

Voor de gemeentelijke organisatie wordt gezocht naar nieuwe huisvesting. Het CDA vindt het vanzelfsprekend dat de huisvesting van goede kwaliteit is en passend bij de moderne manier van werken. Eén locatie is voor de hand liggend. Het CDA heeft de voorkeur voor (transformatie) van een bestaand pand. Voor het CDA is het belangrijker dat de huisvesting zo is georganiseerd dat medewerkers kunnen werken daar waar ze nodig zijn (in de wijk, bij organisaties en bij bewoners thuis). De huisvesting ondersteunt het dienstverlenende gezicht van de gemeentelijke organisatie. Het Stadhuis blijft wat betreft het CDA het Stadhuis, ofwel het bestuurlijke en ceremoniële centrum van onze mooie stad.

Financiën gemeente Leiden

Het CDA is voorstander van een behoedzaam en strikt begrotingsbeleid. Dat wil zeggen dat:

- er altijd sprake is van een meerjarig sluitende begroting;
- dat structurele lasten worden gedekt met structurele middelen;
- binnen de begroting een deel van de middelen beschikbaar blijft voor onverwachte tegenvallers;
- dat bij investeringen in de stad, de daarmee samenhangende beheerskosten en of onderhoudskosten direct in de begroting worden verwerkt (en niet op de lange termijn geschoven);
- mee- en tegenvallers in eerste instantie binnen de bestaande programma's worden opgevangen;

- voor mogelijke tegenvallers in het sociaal domein (als gevolg van de decentralisaties) een apart transformatiebudget wordt gerealiseerd (zodat dit niet ten koste gaat van andere programma's);
- het weerstandsvermogen voldoende is;
- binnen de gemeente een sterk risicomanagement wordt gevoerd en er één risicoreserve komt voor de hele gemeente;
- het college permanent zoekt naar efficiëntere manieren van werken.

Wat de inkomsten van de gemeente betreft wil het CDA de komende vier jaar de lokale belastingdruk maximaal trendmatig laten stijgen (inflatiecorrectie). Het CDA pleit daarbij voor een aanpak waarin de gemeentelijke belastingen in samenhang worden bekeken: onroerende-zaakbelasting, parkeerbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor het CDA is het belangrijk dat die laatste twee vormen (parkeren, riool/afvalstoffen) direct worden ingezet voor de doelen waarvoor ze zijn ingesteld: kostendekkend en niet hoger.

De gemeente is voor haar inkomsten voor een zeer belangrijk deel afhankelijk van rijksbijdragen. De gemeente heeft dus slechts in beperkte mate invloed op het hoeveelheid geld dat zij te besteden heeft. Mogelijk zullen in de komende raadsperiode de inkomsten van de gemeente teruglopen. Dit vermoeden is gebaseerd op Financiële Verkenningen die het huidige college van B&W heeft laten opstellen. Mochten de inkomsten van de gemeente teruglopen, dan betekent dit dat het nieuwe college voorstellen maakt om te bezuinigen. Het CDA wil de lasten voor de burgers en bedrijven in ieder geval niet verhogen.

Mogelijke bezuinigingen moeten op een evenwichtige wijze verdeeld worden over de andere uitgavenposten en moeten op een verantwoorde wijze plaatsvinden, met oog voor de effecten voor de mensen in de stad.

Bijlage: voorstellen per wijk in Leiden

Algemeen

Goed onderhouden trapveldjes/basketbalveldjes in de wijken

Minder verkeersborden en andere wildgroei in de straten

Geen overhangende heggen/struiken. Goed toegankelijke stoepen

Plastic verzamelen bij glasbakken en papierbakken.

Openlucht Sportvelden en parken zijn 3e in-wijkplek van de toekomst: groen is essentieel

Verkeersveiligheid rond scholen

Geen coffeeshops rond scholen

Door bewoners opgerichte wijkbladen, zoals Morsetekens, worden met het oog op bevordering van nieuwsvoorziening over de wijk en gemeenschapszin gesteund.

Zuid west/ Bos en Gashuizen, Haagweg/ Fortuinwijk

Schouw kwaliteit bestrating en aanpassing

Nieuwe plek Waingunga

Betere bedekking wandelpad diamantparkje

Realiseren en geen bebouwing in park de Korte Vliet

Doorzetten fiets/wandelpad park de Korte Vliet met brug naar Oostvlietpolder

Opknappen winkelcentrum Kennedylaan

Niet bebouwen sportvelden wijk Montgomerylaan en Boshuizerkade

Opknappen winkelcentrum Diamantplein

Meewerken aan zoektocht naar nieuwe locatie denksportcentrum

Snelle, zichtbare en veilige fietsroutes vanuit Voorschoten naar de Leidse binnenstad

Graffiti wordt weggehaald uit tunnels, bij Diamantplein en in de lage mors

Betaplein ook voor culturele festiviteiten en festiviteiten

Revitalisatie Rooseveltstraat ten behoeve van de bedrijvigheid

Groene golf Churchillaan

Brug van Fortuinwijk Zuid naar Oostvlietpolder

Burgemeesters/Professorenwijk/Fruitbuurt/tuinstadwijk/Vreewijk

Onderzoek Roomburg voor park/sportgebied ter voorkoming van hoogbouw

Geen massale hoogbouw Ananasweg

Lorentzschool: minder woningen op het schoolplein en wel een gymzaal

Goede staat trapveldjes (zie lijst)

Egaliseren trapveldje Verdamstraat

Opknappen Plantsoentje Seringenstraat

Roomburg/Meerburg

Goede werking Julius Ceasarbrug

Opknappen gebied rond winkelcentrum Meerburg

Herinrichting winkelcentrum met Matilobuurthuis

Verlichting en extra prullenbakken op de Bult (beter voor fietscross ed.)

Matilopark ook voor festivals of culturele evenementen

N11 wordt niet doorgetrokken door park Cronesteijn

De Waard

Stadstuinderij moet kunnen worden aangelegd

Behoud bedrijventerrein De Waard

Speeltuin behouden

Verbeteren bereikbaarheid de Waard

De Kooi/Noord/Nieuw Leyden

Renovatie centrale blok de Kooi

Wateroverlast verder aanpakken

Basketbalveld Nieuw Leyden realiseren

Goede fietsroute vanuit Leiderdorp met Binnenstad

Opknappen Steneveldpark

Merenwijk en Slaaghwijk

Mooie aansluiting Kopermolen met groen rond kinderboerderij

Opknappen winkelcentrum Kopermolen

Hoogbouw Kopermolen conform omliggende flats en niet hoger

Kinderboerderij blijft waar het is

Goede bewegwijzering op fietspaden naar de sub-wijken in de Merenwijk

Bibliotheek in winkelcentrum Kopermolen handhaven

Goede fietsroute vanuit Warmond naar binnenstad

Stimuleren vestiging NS-station in Merenwijk

Houtkwartier en Vogelwijk

Bos van Bosman ook toegankelijk voor rolstoel

Veilige fietsroute naar de stad

Leidse Hout beschermen en geen hoogbouw rond het Leidse Hout

Verkeersveiligheid fietsers Rijnsburgerweg

Bestrijding wateroverlast

Stevenshof

Verdieping Rijnlandroute

Veilige overstek fietspad/wandelaars bij speeltuin

Toegankelijke kinderboerderij door ruimere openstelling

Verbeteren rondweg Stevenshof

Morskwartier/Transvaal

Kinderboerderij blijft open

Geen nieuwe hoogbouw op braakliggend stuk naast basisschool De Morskring

Mocht ijshal verplaatst worden, dan komt hier woningbouw voor gezinnen.

Opknappen winkelcentrum Diamantplein

Meezoeken nieuwe locatie denksportcentrum

Graffiti wordt weggehaald uit tunnels bij Diamantplein en in tunnel richting Vondellaan

Groene golf Churchillaan/Doctor Lelylaan

Speeltoestellen in park Kweeklust worden opgeknapt en het park wordt voorzien van verlichting

Er komen sporttoestellen in park Kweeklust om sporten en joggen te bevorderen.

Honden aan de lijn en hondenpoep wordt opgeruimd.

Steun voor wijkblad Morsetekens

Er komen plasticcontainers in de Lage Mors

Binnenstad

Humanities Campus

Electriciteitscentrale Langegracht inrichten als culturele hotspot

Minder en kleinere stadsbussen door de Breestraat

Dam uit de Maresingel, zodat met de boot het centrum rondgevaren kan worden

Stationsgebied

Standplaats voor vervoer naar de hotels en congrescentra

Winkels in stationsgebied vormen aanvulling op de binnenstad, niet een overname

Bio Science Park

Louter ten dienste van schaalvergroting life science bedrijven

Mogelijkheden voor meer en betere horeca en cultuur onderzoeken, zodat ook bewoners uit naastgelegen wijken meer keuze hebben.

Buiten Leiden

Groene corridor naar de kust

Verdubbeling spoor Leiden - Utrecht

Bruggen niet open in de spits

Verbeterde doorstroming A4

Heeft u vragen over ons verkiezingsprogramma? Neem dan contact op met onze lijsttrekker of voorzitter.

Lijsttrekker Joost Bleijie

☎ 06-25198936

✉ joost@cdaleiden.nl

🌐 www.cdaleiden.nl

Voorzitter Bart van Horck:

☎ 06-18519817

✉ voorzitter@cdaleiden.nl